

זה השולחן אשר לפני ה'

הגמ' במנחות צז. אומרת "שנאמר (יחזקאל מא) **המזבח** עץ שלוש אמות גבוה ארכו שתים אמות ומקצעותיו לו ואורכו וקירותיו עץ וידבר אלי זה **השולחן** אשר לפני ה'" פתח במזבח וסיים בשולחן ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרוויחו "בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר על אדם ועכשיו שאין בית המקדש קיים שלחנו של אדם מכפר".

ומסבירים המפרשים במה מכפר שולחנו של אדם: **רבינו גרשום** מפרש בהכנסת אורחים, **רש"י** מפרש שנותן פרוסה לעני, **והתוס'** מסבירים דגדולה לגימא שמקרבת.

הגמ' בחגיגה מביאה מימרא זו בשם ר' יוחנן וריש לקיש.

המהרש"א בחידושי אגדות ס"פ חזקת הבתים מפרש שהדברים שאדם ממעט באכילה זכר לחורבן ומחסר משולחנו הם המכפרים כמו הקרבת קרבן במזבח.

ויש המפרשים בדרך זו את המשנה במס' אבות פ"ג "אבל שלושה שאכלו על שולחן אחד ואמרו עליו דברי תורה כאלו אכלו משולחנו של מקום שנאמר וידבר אלי זה השולחן אשר לפני ה'", **הרע"ב** ו**רש"י** מסבירים שלימוד תורה על השולחן מביא לכך שהשולחן נקרא שולחן לפני ה', ה"**תפארת ישראל**" מסביר שלימוד התורה על השולחן נחשב כמקריב במזבח, וכן אמרינן (סוכה מט:) "הרוצה לנסך יין ע"ג מזבח ימלא גרון ת"ח יין דגופס קדוש כמזבח אדמה לעבודת ה'".

השוואה נוספת הקיימת אצל חז"ל בין המזבח המכפר לשולחנו של האדם, נאמר ביחזקאל (מ"ה טו) "ממשקה ישראל למנחה ולעולה ולשלמים לכפר עליהם נאום ה' אלקים", הגמ' במנחות ה. לומדת מהביטוי משקה ישראל הסמוך לקרבנות המכפרים, שדוקא אוכל שישאל מותר להעלות על שולחנו לאכילה – מותר לזבוח אותו ע"ג המזבח לכפר, ודברים האסורים לישראל באכילה, כגון טבל, אסורים גם לנסכים, העולים למזבח, כלומר, מן ההשוואה בין המזבח המכפר לשולחנו של אדם נגזרות מסקנות הלכתיות רבות.

השל"ה הקדוש בשער האותיות עמי נג מאריך לבאר את שורש

הדברים וז"ל "הנה מצינו ציווי הראשון לאדם," "ויצו ה' אלקים את האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו" ולפום ריהטא קשה דלא הוי ליה למימר רק מפרי עץ הדעת לא תאכל ומשאר עץ הגן יאכל או לא יאכל, אבל דע יש בכך רמז לפעמים האכילה היא מצוה, ולפעמים מניעת האכילה היא מצוה, דהיינו התענית, ושניהם עולים בקנה אחד, כי התענית שאדם ממעט חלבו ודמו היא בסוד הקרבן כמו שאומרים בתפילת תענית "יהי רצון שיהא חלבי ודמי שנתמעט היום כחלב מונח על המזבח וכו'" ולפעמים האכילה בסוד הקרבן כמ"ש רז"ל ועכשיו שלחנו של אדם מכפר והוא במקום קרבן."

וממשיך השל"ה לבאר מהם מרכיבי האכילה "כי האכילה יש בה גופני ורוחני" כמ"ש האר"י ז"ל פי על הפסוק "כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם", אשר על כן חיבור הנפש עם הגוף ע"י המאכל, רוחניות המאכל מחזיק כח הנפש, וגופניות המאכל מחזיק כח הגוף ושניהם מחוברים כמו הנפש הנעלמת לגוף, ובזה מקדש הגוף ומדבקו לנשמה והגוף הוא נרתיק ותיק לנשמה, אז מתחבר תיק הספר עם הספר, וזהו בתנאי צדיק אוכל לשובע נפשו, רצונו לומר שמדקדק באכילה שהוא מן המותר בפיו שאין שום ספק וחשש איסור בו ואינו אוכל אלא כדי חייו, ותכליתו בה חיים כדי לעבוד את בוראו לעסוק בתורה ובמצוות וגם מלחמו נותן קל... הכלל העולה, אדם שהוא צדיק ואוכל מן המותר לו, אז האכילה במקום קרבן. כי הצדיק מדמה הצורה ליוצרה כביכול, ואז אכילתו מקודשת כאכילת מזבח כי אינו אוכל רק (אלא) בשביל נפשו שתישאר דבוקה בגוף לעבודת בוראו. מן הגזירה השווה בין השלחן למזבח, מתבקשת השוואה בין פרטי הדינים הקשורים בהקרבת הקרבן לדיני האכילה, להלן יפורטו חלק מן הדינים הקשורים בהקרבת הקרבנות בזמן שבית המקדש היה קיים, והשוואתם להלכות אכילה. נשווה בין השלחן למזבח בתחומים הבאים: –

א. קדושת המזבח, כבודו והזהירות בו – קדושת השולחן.

ב. הכנות הכהן המקריב לעבודת המזבח – הכנות לקראת אכילה בשולחן.

ג. הזבח – המאכל.

א. קדושת כלי המקדש כבודם ונויים.

כלי המקדש נתקדשו, שונה היתה הקדשתן בימי משה מהקדשתן

לדורות, הרמב"ם בהלי כלי המקדש פ"א הלי ב' כותב "כל כלי המקדש שעשה משה במדבר לא נתקדשו אלא במשיחתו בשמן המשחה שנאמר וימשחם ויקדש אותם, ודבר זה אינו נוהג לדורות אלא הכלים כולם כיון שנשתמשו בהם במקדש במלאכתו נתקדשו שנאמר, "אשר ישרתו בהם בקודש בשירות הם מתקדשין".

וקדושה זו אינה מסתלקת מהן לעולם, לפיכך "הכפות והקערות שמקבלין בהם המנחות וכן המזרקות שמקבלין בהן הדם ושאר כלי השרת כולן של כסף ושל זהב היו ומותר לעשותן משאר מיני מתכות, ואם נשברו מתיך אותם ועושה אותן כלי אחר ואין קדושתן מסתלקת מהן לעולם" (שם, הלי יג).

ובהלי בית הבחירה פ"א הלי יא כותב הרמב"ם "ומצוה מן המובחר לחזק את הבנין ולהגביהו כפי כח הציבור שנאמר "ולרומם את בית אלוקינו ומפארין אותו ומייפין כפי כוחן אם יכולים לטוח אותו בזהב ולהגדיל במעשיו הרי זה מצווה".

היופי והעשירות במקדש לא התבטאה רק בכלי הכסף והזהב שבמקדש אלא אף בצורת השימוש בכלים, פוסק הרמב"ם "סכין שנשמט מן הנצב או שנפגם אין מחזירין אותו ואין משחזרין אותו אלא גונזין אותו בצד היכל בין הקודש והאולם לדרום ועושים אחרים שאין עניות במקום עשירות" (שם הלי טו).

בנוסף לקדושתו הניצחית של כלי המזבח ולהנהגת עשירות נצטוינו לא לפגוע ולא לפגום במקדש ובכליו, כותב הסיפרי פ"ר ראה עה"פ "לא תעשון כן לה' אלוהיכם" – "תניא מנין לנותף אבן אחד מן ההיכל ומן המזבח ומן העזרות שהוא בלא תעשה ת"ל "ונתצתם את מצבותם לא תעשון כן לה' אלוהיכם", וכך פוסק הרמב"ם בהלי יסודי התורה פ"ו ה"ז "הסותר אפילו אבן אחת דרך השחתה מן המזבח או מן ההיכל או משאר העזרה – לוקה, שנאמר בעבודת כוכבים, "כי את מצבותם תתוצון" וכתוב "לא תעשון כן לה' אלוהיכם", ובהלי בית הבחירה פ"א הלי טו מוסיף הרמב"ם "כל אבן שנגע בה הברזל אע"פ שלא נפגמה פסולה לבנין המזבח ובנין הכבש שנאמר "כי חרבך הנפת עליה ותחללה" והבונה אבן שנגע בה ברזל במזבח או בכבש לוקה שנאמר "לא תבנה אתהן גזית" והבונה אבן פגום עובר בעשה."

קדושת השולחן

כיון שהשולחן בסיס לדבר שבקדושה כותב השלי"ה "לכן צריך להיות מכוסה ובנקיות ויתנהג בצניעות ולכבוד הקדושה שמוריד במעשיו הטובים ובכוונתו הזכה" ומוסיף השלי"ה "וצריך לסלק הסכין מעל השולחן בשעת ברכה משום שהשולחן הוא מזבח וכתוב "לא תיבנה אתהן גזית" וכתוב ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו, וכתב הבית יוסף סי' ק"פ כתב הרוקח בסי' שלי"ה "מכסין סכין בשעת ברכת המזון על שם לא תניף עליהם ברזל", במכילתא "אינו דין שיניף המקצר על המאריך ושולחן כמזבח".

ומצוה על כל אדם ללמוד תורה על שולחנו, שכל שולחן שלא אמרו עליו דברי תורה כאלו אכלו מזבחי מתים (מגן אברהם), וכתב השלי"ה שילמוד משנה או הלכה או אגדה או ספרי מוסר ואינו יוצא במה שמברך ברהמ"ז, ועכ"פ יאמר איזה מזמור וטוב לומר אחר ברכת המוציא מזמור "ה' רועי לא אחסר" שהוא ד"ת על מזונותיו.

ב. הכנות הכהן המקריב לעבודת המזבח – הכנות לקראת אכילה בשולחן

כהן הראוי לשרת מתקדש ומיטהר לקראת עבודת המזבח, הכנתו באה לידי ביטוי בכמה תחומים:

נערוך השוואה בין תחומים אלו בהכנות להקרבה לעומת ההכנות לאכילה.

(א) טהרת הגוף בהקרבה – טהרה באכילה

(ב) לבישת בגדי כהונה – לבוש בשעת אכילה

(ג) קידוש ידים ורגלים – נטילת ידים לאכילה

(ד) טהרת המחשבה – טהרת המחשבה באכילה וכוונותיה

(א) טהרת הגוף – המשנה במס' יומא כח. אומרת "זה הכלל היה במקדש כל המיסך את רגליו" [רש"י – נקבים הגדולים] טעון טבילה וכל המטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים.

שולחנו של אדם יהיה שולחן לפני ה' אם יתאמץ האדם להידמות לכהן המקריב בבית המקדש, וכשם שלעבודה צריך טהרה הי"ה לאכילה, הגמי ביומא ל: אומרת "ת"ר הלכה בסעודה אדם יוצא להשתין מים נוטל ידו אחת ונכנס, דיבר עם חבירו והפליג נוטל שתי ידיו ונכנס".

בהלי' דעות פרק ד' הלי' ב' פוסק הרמב"ם "ולא יאכל עד שיבדוק את עצמו יפה יפה שמא יהיה צריך לנקביו", שהרי הגמ' בשבת מא. אומרת הנצרך לנקביו ואכל דומה לתנור שהסיקוהו ע"ג אפרו".

ומאיר השל"ה "ולאו דוקא נצרך ממש אלא ר"ל שיהא נצרך אח"כ כי צריך לראות שיהיו בני מעיו נקיים לפנות כל מה דאפשר, וכן בזהר פ"י תרומה החמיר מאד לפנות קודם האכילה להיות בנקיון הגוף לפי שהוא דוגמת השולחן לפני ה' וראוי שלא יקריב שם קיא וצואה. והמגן אברהם מסכם להלכה – "טוב שיפנה קודם סעודתו".

(ב) **לבישת בגדי כהונה** – על בגדי כהונה בהם עובדים הכהנים בשעת עבודתם במזבח פוסק הרמב"ם "בגדי כהונה מצוותן שיהיו חדשים נאים ומשלושים כדרך בגדי הגדולים לכבוד ולתפארת" (הלי' כלי המקדש פ"ח הלי' ד).

בענין **הלבוש בשעת ברכת המזון** כתב השל"ה "וראיתי ממדקדקים נוהרים לשום בגד עליו בשעת ברהמ"ז כמו בשעת תפילה ומנהג טוב היא, בפרט כשיש זימון שהמברך יתעטף בבגד העליון ואז מורא שמים עליו והכל כדי שלא יתגאה כשאכל ושבע ודשן".

יתכן אף לומר שאם האכילה היא לפני ה' מן הראוי לנהוג כמו בתפילה לפני ה' וכך כותב הרמב"ם בהלי' תפילה פרק ה' "שמונה דברים צריך המתפלל להזהר בהן ולעשותן... ואלו הן... תיקון המלבושים, תיקון המלבושים כיצד מתקן מלבושיו תחילה ומציין עצמו ומהדר שנאמר "השתחוה לה' בהדרת קודש".

(ג) **קידוש ידים ורגלים** – הרמב"ם פוסק בהלי' ביאת מקדש פ"ה הלי' א' "מצות עשה לקדש כהן העובד ידיו ורגליו ואח"כ יעבוד שנאמר "ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם" וכהן שעבד ולא קידש ידיו ורגליו חייב מיתה בידי שמים שנאמר "ירחצו מים ולא ימותו" ועבודתו פסולה בין כהן גדול בין כהן הדיוט".

וכן "אין אדם נכנס לעזרה עד שיטבול", יצא מן המקדש וחזר ועבד ולא קידש אם לא הסיח דעתו – עבודתו כשירה, וזה הכלל היה במקדש אין אדם נכנס לעזרה לעבודה אע"פ שהוא טהור עד שהוא טובל".

ה"חינוך" מצוה ק"י כותב "משורשי המצוה היסוד הקבוע שאמרנו להגדיל כבוד הבית וכל המלאכות הנעשות שם, על כן ראוי לנקות הידים שכן העושות במלאכה בכל עת יגעו הכהנים בעיני הבית".

נטילת ידים לאכילה

והתקדישתם והייתם קדושים – במתניתא תנא והתקדישתם אלו מים ראשונים [דבא מצד הקדושה והטהרה משום סרך תרומה – מהרש"א] והייתם קדושים אלו מים אחרונים [גם הם באו מצד הקדושה כדאמר לעיל דכשם שמזוהם פסול לעבודה כך מזוהם פסול לברכה – מהרש"א] כי קדוש אני – זה שמן הטוב [גם זה מצד הקדושה להעביר הזוהמא קודם ברכה – מהרש"א] ה' אלוקיכם זו ברכה.

ומוסיף ה"תורה תמימה" דלפי זה דמים אחרונים באים משום טהרה ונקיות, חיובם הוא גם בזה"ז, שהרי כבוד ה' הוא לברך בידים נקיות, ודלא כתוסי שאומרים שחיובם הוא רק משום מלח סדומית ולא שייך בזה"ז.

ומביא התורה תמימה ראייה לזה מהתנא דבי אליהו ח"א פט"ו המבאר פסוק זה וז"ל "רחיצת ידים מן התורה מנין, מן משה אהרן ובניו דכתיב בהו "בבואם אל אוהל מועד ירחצו מים" ואצל ישראל מהו אומר "והתקדישתם והייתם קדושים וגו'" ובאור הדמיון למשה אהרן ובניו נראה דר"ל כמו שהם נתקדשו ברחיצה כך ישראל דכתיב בהו קדושה צריכים להתקדש ברחיצה, ולפי"ז י"ל פשוט שאין טעם הרחיצה משום מלח סדומית אלא רק משום קדושה וטהרה לכבוד ברהמ"ז וכמו לענין תפילה שצריך ליטול ידיו וכש"כ לאחר המזון שידין מזוהמות.

הרמב"ם בהל' ברכות פ"ו הל' א' פוסק "כל האוכל פת שמברכין עליו המוציא צריך נטילת ידים תחילה וסוף אע"פ שהוא פת חולין, ואע"פ שאין ידיו מלוכלכות ואינו יודע להן טומאה לא יאכל עד שיטול ידיו".

(ד) **טהרת המחשבה בקרבן** – במעשה ההקרבה חשובה לא רק פעולת ההקרבה לפרטיה אלא אף מחשבות וכוונות העובד.

כותב הרמב"ם בהל' פסולי המוקדשין פרק י"ג הל' א' "שלש מחשבות הן שפוסלות את הקרבנות ואלו הן מחשבת שינוי השם ומחשבת המקום ומחשבת הזמן... וזבחים שחשב בהן מחשבה זו (מחשבת הזמן) הם הנקראים זבחים שנשחטו חוץ לזמן והם נקראים פיגול בכל מקום, וזהו פיגול האמור בתורה".

ובפרק י"ח הל' א' "כל המחשב מחשבה שאינה נכונה בקדשים הרי זה עובר בלא תעשה שהרי הוא אומר "לא יחשב" מפי השמועה למדו שבכלל דין זה שלא יפסיד הקדשים במחשבה שהרי זה דומה למטיל מום בקדשים".

– כותב השלייה "המאכל הוא קרבן והאוכל הוא כהן העובד וכמו שהכהן העובד היה צריך להיות לו כוונה כי מתעסק בקדשים פסול, כן בשעת הנטילה שתיקנו רז"ל משום סרך תרומה שהכהן אוכל צריך כוונה, ויכוון בשעת נטילה שהוא נוטל ידיו לאכילה, כי אף לחולין צריך כוונה לפי דעת הרשב"א".

והזהר כתב "שיתפלל אדם על מזונו לפני תחילת הארוחה ונהגו אנשי מעשה לומר קודם נטילה אתה הוא האלקים הזן ומפרנס ומכלכל בחסדיך לכל הברואים מקרני ראמים ועד ביצי כינים עיני כל אליך ישברו וגוי פותח את ידך וגוי, והטעם שתיקנו תפילה זו, כתב השלייה, כדי שישפיע לו הקב"ה מזון רוחני שהוא שורש המאכל כדי שיהיה אכילתו בקדושה".

והמשנה בפרקי אבות אומרת "שלחן שלא אמרו עליו דברי כאילו אכלו זבחי מתים".

כיצד עלינו לראות את התכלית האמיתית של האכילה, כותב הרמב"ם בהלי דעות פ"ג הל' ב' "המנהיג עצמו על פי הרפואה אם שם על ליבו שישיה כל גופו ואיבריו שלמים בלבד ושיהיו לו בנים עושים מלאכתו ועמלים לצורכו, אין זו דרך טובה, אלא ישים על ליבו שיהא גופו שלם וחזק כדי שתהיה נפשו ישרה לדעת את ה' שאי אפשר שיבין וישתדל בחכמות והוא רעב וחולה או אחד מאיבריו כואב "וישים על ליבו שיהיה לו בן חכם וגדול בישראל, נמצא המהלך בדרך זו כל ימיו עובד את ה' תמיד" מפני שמחשבתו בכל כדי שימצא דרכיו עד שיהיה גופו שלם לעבוד את ה'... ועל ענין זה ציוו חכמים ואמרו כל מעשיך יהיו לשם שמים והוא שאמר שלמה בחכמתו "בכל דרכך דעהו והוא יישר אורחותיך".

ג. הזבח – המאכל

כבר הבאנו בראש דברינו את דרשת הגמ' במנחות ה. על הפסוק ביחזקאל "ממשקה ישראל וגוי" שדוקא אוכל הראוי מבחינת כשרותו לעלות על השולחן ראוי לעלות על המזבח לפיכך (א) בע"ח העולים לקרבן רק בע"ח כשרים, (ב) נסכים ומנחות כשרים רק אם אין בהרי חשש איסור טבל ושאר מאכלות אסורות.

מלח במזבח

"מצות עשה למלוח כל הקרבנות קודם שיעלו למזבח שנאמר על כל קרבןך תקריב מלח ואין לך דבר שקרב למזבח בלא מלח חוץ מייין

בנסכים והדם והעצים ודבר זה קבלה ואין לו מקרא לסמוך עליו ...
 הקריב בלא מלח כלל – לוקה שנאמר "ולא תשבית מלח ברית אלהיך"
 (רמב"ם הלי איסורי מזבח פ"ה).

המאכל

על הקשר בין כשרות המאכל לקדושה כותב הרמב"ם בסיום הלי
 מאכלות אסורות "וכל הנוהר בדברים אלו מביא קדושה וטהרה יתירה
 לנפשו וממרק נפשו לשם הקב"ה שנאמר והתקדישתם והייתם קדושים כי
 קדוש אני".

מלח בשולחן

השו"ע סי' קס"ז פוסק "לא יבצע עד שיביאו לפניו מלח או ליפתן
 ללפת בו פרוסת הבציעה" ... ומוסיף הרמ"א "ומ"מ מצוה להביא על
 שולחן מלח קודם שיבצע כי השולחן דומה למזבח והאכילה כקרבת
 שנאמר על כל קרבנך תקריב מלח (ב"י בשם שבלי הלקט) והיא מגין מן
 הפרענות (תוס')".